

ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СИСТЕМІ СУЧАСНОГО НАВЧАННЯ ГУМАНІТАРНИХ НАУК

Чехунова Д. А.

студентка 2 курсу ОР бакалавр
спеціалізація 035.01 Українська мова та література
Філологічного факультету

Керівник: Рябенко М. І.

к. пед. н., доцент кафедри педагогічної освіти та соціальної
реабілітації ФПСР

Поява штучного інтелекту (ШІ) залишила вагомий внесок у багатьох сферах людської діяльності, полегшила та прискорила процес роботи сучасної людини та продовжує впливати на її повсякденне життя і роботу. Одна зі сфер, де ШІ використовується, – це освіта, зокрема в системі гуманітарних наук. Стрімкий технологічний розвиток та підвищена зацікавленість до гуманітарних наук сприяють пошуку та виникненню нових методів,

безповоротно змінюючи застарілі й несправні системи навчання.

Дослідження поданої теми дозволить краще зрозуміти перспективи та можливості використання ШІ в навчальному процесі гуманітарних наук, а також виділити сильні і слабкі сторони в процесі його впровадження.

Перш ніж перейти до головної мети – виділення переваг та недоліків – слід з'ясувати визначення «штучний інтелект» та перерахувати його основні існуючі та вправно функціонуючі інструменти, що пов'язані з освітнім процесом. Автори статті «Теоретико-методологічні підходи до визначення штучного інтелекту» (Щербак Н. М. та Уткіна М. С.) проаналізували вказане явище та охарактеризували його таким чином: це комп'ютерна програма, в основі якої лежать алгоритми аналізу відповідних даних та алгоритми прийняття з їх урахуванням автономних рішень, у ході досягнення яких вона може навчатися на досвіді та покращувати власну ефективність за рахунок аналізу даних, з метою досягнення поставлених завдань [2].

Інструменти ШІ, у свою чергу, представляють собою конкретні програми або сайти, використання яких допомагає ефективно організувати будь-який процес. І студент, і викладач у змозі користуватися ними задля забезпечення наочного подання навчального матеріалу з метою його кращого засвоєння. Ось деякі з них:

- ChatGPT – чат-бот з попереджувальним ШІ, який здатний створити будь-який текстовий контент та надати відповідь на кожне коректне поставлене питання.

- Gamma – платформа для створення презентацій, документів або Інтернет-сторінок, яка використовує можливості ШІ для візуалізації, систематизації та автоматизації матеріалу.

- QuillBot – програмне забезпечення, що на основі ШІ редагує тексти (перефразовує, знаходить граматичні помилки, робить перевірку на плагіат, створює цитати, перекладає і ще багато іншого).

- DeepL – сервіс машинного перекладу, який, використовуючи ШІ, створює високоякісні переклади текстів вже майже тридцятьма мовами.

- CourseHero – англomовна платформа, яка, для покращення ефективності навчання, надає допомогу у виконанні домашніх завдань на базі ШІ.

- Fetchy – створена на основі ШІ платформа для викладачів, що допомагає спростити та оптимізувати поставлені завдання (створення планів занять, корисні підказки і т.д.).

Далеко не всі існуючі інструменти ШІ були перераховані, але виходячи з вищезгаданих вже можна зробити аналіз і виділити позитивні й негативні аспекти у використанні програм на основі ШІ в процесі навчання гуманітарних наук. Коли мова йде про соціогуманітарні науки (а саме літературознавство, мовознавство, мистецтвознавство, історію, педагогіку, психологію тощо), під ними розуміється вивчення людської культури, суспільства, мови та інших аспектів буття з різних позицій. Процес викладання (як і вивчення) таких наук включає у себе багато особливостей, адже він має на увазі необхідність розвитку критичного мислення, аналізу великої кількості текстів, а також їх осмислення та інтерпретації. Знання цих галузей являє собою екзистенціальну цінність та пріоритетність проблематики духовних проблем. Переважне використання герменевтичних прийомів – специфіка пізнання людського світу крізь призму гуманітарних наук [3].

Враховуючи всі згадані особливості, можна виділити наступні переваги використання ІІІ в системі сучасного навчання гуманітарних наук:

- Доступність освіти для різних категорій учнів, зважаючи на рівень знань та вірогідні обмеження будь-якого характеру. До цього слід віднести цілодобову можливість створення навчальних програм індивідуально для кожного здобувача освіти за врахуванням здібностей і потреб, що підвищить рівень ефективності засвоєння навчального матеріалу, а також відтворення інформації у різних форматах (аудіальному, візуальному чи дискретному) [1].

- Економія часу на виконання багатопланових завдань. Це може бути створення презентації в певній темі, аналіз великих уривків, переклад іншомовних текстів без знання іноземної мови чи пошук необхідних для аналізу джерел. Така прерогатива дає змогу отримати більше часу, що буде використано для інших можливостей інтелектуального розвитку особистості.

- Створення інтерактивних навчальних матеріалів. Сервіси на основі ІІІ дозволяють відтворювати за допомогою тільки-но одного запиту абсолютно нові інтерактивні відеоуроки, мультимедійні презентації, а також віртуальні екскурсії, що є важливим досвідом для студентів, що вивчають соціогуманітарні науки, оскільки суспільнознавчі аспекти цих наук зобов'язують їхніх суб'єктів досліджувати навколишній світ та існуючі історичні пам'ятки.

- Миттєва доступність до інформації. Завдяки ІІІ студенти можуть миттєво отримувати доступ до широкого спектру навчальних ресурсів, включаючи онлайн-бібліотеки, електронні книги та актуальні наукові статті, що особливо корисно у галузях історії, літературознавства, психології тощо.

- Стимулювання креативності. ІІІ може стимулювати креативність студентів, надаючи їм можливості для вико-

ристання інноваційних методів навчання, таких як використання віртуальної реальності для дослідження історичних подій або аналізування текстів для розробки нових ідей.

Але, як і будь-яка система, вона не застрахована від появи недоліків, які не можна не відмітити:

- Ризики безпеки особистих даних. Як і всі сучасні Інтернет-сервіси, платформи, що послуговуються ШІ, також не застраховані від кібератак, які можуть призвести до втрати персональних даних їх користувачів, якщо превентивно не були вжиті заходи безпеки.

- Роль викладача може бути частково заміщена у разі недбалого використання ШІ, що не є корисним в системі освіти, адже ШІ не здатний до розуміння та інтерпретації людських емоцій, відчуттів та контексту. Така ситуація може призвести до неадекватних або недостатньо інформованих рішень у навчальному процесі, що певним чином позначитися на мотивації та результатах навчання студентів [1].

- Наявність помилок. Навіть найсучасніші системи ШІ можуть і часто допускають помилки, особливо, коли вони стикаються з нестандартними або відсутніми ситуаціями в їх програмах, що витікає в ще один недолік – потреба у постійному вдосконаленні в ряду швидких технологічних змін.

Найголовніший недолік, який варто виділити в сфері використання ШІ у процесі навчання гуманітарних наук – це позбавлення студентів необхідності мислити, аналізувати тексти, визначати власні позиції щодо важливих питань у межах науки, тим самим погіршуючи якість отриманої освіти, адже вивчення соціогуманітарних наук передбачає розвиток та вдосконалення здібностей, пов'язаних з когнітивною діяльністю та вираженням власної думки.

Підсумовуючи, варто зазначити, що використання ШІ в системі сучасного навчання гуманітарних наук відкриває нові перспективи як для студентів, так і викладачів, що виявляється у можливості індивідуалізації освіти, ефективного засвоєння матеріалу та стимулювання креативності студентів. Однак, наявні негативні елементи, такі як ризики безпеки даних, можливе заміщення ролі викладача та позбавлення студентів необхідності аналізувати й мислити, потребують уважного урахування при впровадженні цих технологій у навчальний процес. Важливо зберегти баланс між перевагами та недоліками поданої системи, забезпечуючи надання якісної освіти соціогуманітарного спрямування.

Література

1. Білоцерківська Ю. О., Блага О. Б., Ільвіна Ю. Ю., Остащук В. І. Цифрові інструменти у викладанні гуманітарних наук: постановка проблеми і потенціал розвитку. ZESZYTY NAUKOWE WYŻSZEJSZKOŁYTECHNICZNEJ W KATOWICACH. 2023. nr 16. С. 63–74.
2. Сірата А. І. Штучний інтелект у навчанні. Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції. 2024. Секція 6. Інформаційні технології в навчанні та управлінні освітнім процесом. С. 258–260.
3. Щербак Н. М., Уткіна М. С. Теоретико-методологічні підходи до визначення штучного інтелекту. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 214–217.